

İnsan, Allah'ın lütfunu taşıyabilmelidir

Sefa Çayır: “Mesnevî-i Nûriye’de geçen, ‘Melik’in atiyelerini ancak matiyyeleri taşıyabilir.’ sözünü, bu sözün geçtiği paragraf ve bölüm ile birlikte açıkla mısınız?”

İMAN ALLAH'IN ATİYESİDİR

Allah her insanın sırtına taşıyabileceği kadar yük yüklemiştir. Taşıyamayacağı bir yükü hiç kimsenin sırtına vurmamıştır.

İman ve ibadet, nefsin taşıyamayacağı bir yükümlülük değildir. Eğer böyle olsaydı nefsin Hâlık'ı ona bu yükümlülüğü vermezdi. Çünkü Hâlık hiç kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklememiştir. Hâlık'ın yük vurduğu her varlık, kendi yükünü taşımıştır.

Allah'ın nefse vurduğu iman ve ibadet yükü, Allah'ın atiyesidir, hediyesidir, lütfudur, takdiridir, emridir. Nefis ise bu yükün matiyyesidir, yani taşıyıcısıdır, yani kendisine yük vurulandır. Nefis kendisine yapılan teklifi kaldırmak ve taşımakla yükümlüdür. Yani Allah'ın emirlerine muhatap olmak ve yerine getirmekle ve Allah'ın yasaklarından kaçmakla yükümlüdür. İşte bütün bu yükümlülükler nefsin sırtına vurulan yükler ve sorumluluklardır. Nefis bu sorumluluklarını taşımalıdır. Çünkü Allah'ın verdiği sorumlulukları taşıyabilecek güç ve kudret nefiste vardır. Aksi takdirde, Melik-i Zîşân bu yükü nefsin sırtına vurmazdı, nefse bunu yüklemezdi, nefse sorumluluk vermezdi.

İNSAN SORUMLULUKLARI YÜKLENEBİLECEK GÜÇTE YARATILMIŞTIR

Ve esasen, bu sorumlulukları ancak nefis taşıyabilmektedir. Başka varlıklar taşıma gücüne sahip değildirler. Kur'ân, “Biz emâneti göklere, dağlara ve yerlere teklif ettik. Hepsi de onu yüklenmekten çekindiler. Ondan korkup titrediler. Onu insan yüklendi.”¹ Âyetiyle nefsin ve ene'nin bu yüklenme gücünü açıklıyor.

Fakat nefis, zıtlıklar ve çelişkiler arasında yaşadığı bir karmaşa ile, kendisini küfre, inkâra ve isyana atabilecek yollar da bulur ve girer. Öyle ki, bâtıl yollara girdiğinde

-çünkü hak diye girer-, sanki hakkı görecek ve kabul edecek güç ve kudret kendisinde kalmamış gibi olur. Oysa vardır.

Bedüzzaman bunu şöyle misallendirir: Meselâ, güneşin eli sana yetişir, ışıyla başını okşar; fakat senin elin güneşe yetişemez. Ve güneş senin keyfin üzerine hareket etmez.

O halde, güneşin sana karşı iki ciheti vardır:

1- Yakınlık ciheti: Güneş sana yakındır, güneşin eli senin başındadır, omuzundadır, vücudundadır. Güneş seni ısıtır, yakar, sana renk verir, eşyalarını şekillendirir, sana yön verir. Güneş Allah'ın emriyle hareket eder.

2- Uzaklık ciheti: Sen güneşe çok uzaksın. Elin güneşin sırtına ulaşamaz. Güneşin sırtını sıvazlayamazsın, başını okşayamazsın. Güneşe emir veremezsin, güneşi keyfince hareket ettiremezsin, güneşi yönlendiremezsin, güneşe şekil veremezsin, güneşe tesir edemezsin.

Eğer sen güneşten uzak olduğunu düşünüp, "Güneş bana tesir edemez" desen veya güneşin sana yakın olduğu cihetini düşünüp "Güneşe tesir edebilirim, onu yönlendirebilirim" desen, cahilliğini ilân etmiş olursun.

Kezâ, Allah ile nefis arasında da biri yakınlık, diğeri uzaklık olmak üzere iki cihet vardır. Yakınlık Allah'ındır. Allah bize bizden daha yakındır. Uzaklık ise nefisindir. Eğer nefis, uzaklığı cihetiyle, enâniyet ile Allah'a bakıp, "Bana tesir edemez" derse dalâlete düşer. Ve kezâ nefis, mükâfâtı gördüğü zaman, "Keşke ben de öyle yapaydım, böyle olaydım!" der. Cezânın şiddetini de gördüğü zaman, bunu genelleştirir, başkalarının da aynı cezayı paylaştığını düşünür ve inkâr ile kendisini tesellî eder.²

NEFİS YARATILIŞINI UNUTURSA HÜSRANA UĞRAR

Göklerin, dağların ve yerlerin çekindiği halde insan nefsinin yüklendiği emanetin bir kısmının "Ene"den ibâret olduğunu kaydeden Bedüzzaman, enenin, Hz. Âdem (as) zamanından beri insanlığın etrafına dal budak salmış nûrânî bir Tûbâ ağacı ile, müthiş bir Zakkum ağacının çekirdeği hükmünde geliştiğini, Peygamberlerin ene'ye "kulluk" ziyneti takarlarken, şirk dünyâsının ona "ilah" mânâsı yüklediğini; yani Peygamberlerin elinde ene'nin Allah'ın kulu, peygamberleri dinlemeyen kör felsefenin elinde ise -hâşâ- Allah'ın ortağı unvânı kazandığını kaydeder.³

Yani yaratılış hikmetini unutup fitrî vazifesini terk ederek kendine mânâ-i ismiyle

bakan ve kendini Mâlik itikat eden ene emânete hıyânet eder. “Nefsini hüsrana daldıran, hüsrana uğramıştır.”4 Âyeti ile işâret edildiği gibi hüsrana uğrar.5

Dipnotlar:

1- Ahzâb Sûresi, 72.

2 -Mesnevî-i Nûriye, s. 67.

3- Sözler, s. 494-498.

4- Şems Sûresi: 10.

5- Sözler, s. 496.